

ANTAL SZILVIA

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéséről

„Elítéltek 2008-ban, én lemondtam a másodfokról. Ha 30 évet kaptam volna, az is teljesen mindegy, akkor voltam 46 éves. Ha egy picike rés lenne, szóval ez nagyon embertelen. Ennél még az is humánusabb, hogy hagyták az embert szenvedni 1-2 hónapra, majd felakasztották. Azt, hogy az ember 16 órát tévét nézhet, az nem adja vissza a szabadságát.”

Ezt egy tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre (a továbbiakban téusz) ítélt fogvatartott nyilatkozta 2011 augusztusában.¹ Álláspontjával azonban nincs egyedül. Egy 2008-as vizsgálat eredménye szerint,² 149 életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartott majd háromnegyede (73 %) gondolja úgy, hogy a halálbüntetés nem elrettentőbb, mint az életfogytig tartó szabadságvesztés. Persze előfordulhat, hogy ha a halálsoron tennénk fel ugyanezt a kérdést, már más válaszokat kapnánk.

Akármit is gondolunk erről, az emberi jogi követelményeknek megfelelően 1990-ben az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek mondta ki a halálbüntetést a mindenki által jól ismert 23/1990. (X. 31.) AB határozatában. Akkor dr. Szabó András párhuzamos véleményében kijelentette: „a halálbüntetés helyébe lépő legsúlyosabb büntetés lesz ezentúl a vizonyítási mérce”.³

1990-ben ez még az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést jelentette. Azonban nem kellett sokat várni a tényleges életfogytig tartó büntetés első formájának megjelenésére. Az 1993. évi XVII. törvény a büntető törvénykönyv módosítása keretében beillesztette a 47/A. §-t, aminek (4) bekezdése kimondta, hogy „nem bocsátható feltételes szabadságra az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt, ha ismételt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélik”. Így először jelent meg a törvényben az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés azon esete, amikor bírói ítéletben kimondhatóvá vált a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása. Ekkor azonban még nagyon szűk keretek között volt lehetősége a bíróságnak ezt a büntetést alkalmaznia, és nem is zárta ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét egyetlen esetben sem. Az áttörést az 1998. évi LXXXVII. törvény hozta: 47/A. § (1) „Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bo-

¹ Az Országos Kriminológiai Intézetben 2011-ben indult, a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak körében folyó longitudinális vizsgálat során lefolytatott beszélgetésekből.

² ANTAL Szilvia – NAGY László Tibor – SOLT Ágnes: *Az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés empirikus vizsgálata*. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2008. 56., kézirat.

³ <http://isz.mkab.hu/netacgi/ahawkere2009.pl?ps1=23/1990&cs2=&cs3=&cs4=&cs5=&cs6=&cs7=&cs8=&cs9=&cs10=&cs11=Dr&r=1&SECT5=AHAWKERE&op9=and&op10=and&d=AHAW&op8=and&l=20&u=/netahtml/ahawuj/a> (2011. 11. 25.)

csátás lehetőségét kizárja”. Ez a törvény már egyértelműen a szigorodó büntetőpolitika irányát mutatta. A tész általánossá tétele mellett kizárta a törvény azt is, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték büntetésük végrehajtása alatt eggyel enyhébb végrehajtási fokozatba kerülhessenek. Emellett a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját is kitolta az új jogszabály az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés esetén: az elévülő bűncselekmények esetén 20, az el nem évülő (így az emberölés minősített eseteinél is) 30 évben határozta meg a feltételes szabadságra bocsátásról való döntés legkorábbi időpontját. Korábban 15 és 25 év közötti időpontban jelölhette ezt ki a bíróság. Továbbá a feltételes szabadság időtartama életfogytig tartó büntetés esetén a korábbi tíz év helyett tizenöt év lett. (Külföldön sokkal rövidebb ideig tart: Svédországban például legfeljebb három évig terjedhet, a büntetés eredeti hosszától függetlenül.)

1. számú táblázat: A legsúlyosabb bűncselekmények elkövetőivel szemben alkalmazott büntetések történeti áttekintése⁴

	halálbüntetés	tész	életfogytiglan – feltételes szabadságra bocsátás
Csemegi-kódex	van	nincs	van – 15 év
1950:II. tv.	van	nincs	van – 15 év
1961:V. tv.	van	nincs	nincs
1971. évi 28. tvr.	van	nincs	van – 20 év
1978:IV. tv.	van	nincs	van – 20 év
1993:XVII. tv.	nincs	„van”	van – 15-25 év
1998:LXXXVII. tv.	nincs	van	van – 20/30 év
de lege lata	nincs	van	van – 20/30 év

1998-tól kezdődően tehát egyértelműen a szigorítás útjára lépett a büntetőpolitika. A halálbüntetés visszaállítása ugyan szóba sem kerülhetett a nemzetközi kötelezettségeinknek megfelelően, azonban a jogalkotó megtalálta a módját a halálbüntetés helyén keletkező űr kitöltésére. Egyrészt eltávolította a legsúlyosabb büntetésért kiszabható határozott tartamú szabadságvesztés maximumát (ami 15, halmozat vagy összbüntetés esetén 20 év), és a törvényi indokolás szerint határozatlan tartamú életfogytig tartó büntetés 20, de a gyakorlatban inkább 30 éves időtartamát egymástól. Másrészt a halálbüntetés helyébe a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést helyezték.

Ez a jogintézmény sem új a nap alatt, az ó- és középkorban is létezett a megbüntetett élete végéig tartó szabadságmegvonás. A középkort követően „a város polgárát már értékesnek tartja, nem akarja elpusztítani, az életfogytiglan tartás túl drága, ennek következtében a határozott tartam kezd terjedni.”⁵

Magyarországon „az 1999. március 1-jétől hatályos szabályozás alapján az első tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést 2000. április 26-án szabta ki az arra illetékes bíróság.”⁶ A tettes „több emberen, különös kegyetlenséggel, részben 14. életévét be nem töltött személyek ellen elkövetett emberölés miatt 1999-ben ítélte tényleges életfogytig tartó

⁴ ANTAL – BÁRD – VIG, 2008. 9.

⁵ MEZEY Barna: A hosszú tartamú szabadság-büntetés a jogtörténetben. *Börtönügyi Szemle* 2 (2005) 5.

⁶ CSÖT András: A magyar büntetőjog új kihívása: a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés. *Börtönügyi Szemle* 2 (2005) 26.

szabadságvesztésre az ügyben első fokon eljáró Hajdú-Bihar Megyei Bíróság, majd e döntést jóváhagyta 2000. április végén a Legfelsőbb Bíróság is.”⁷

A most 12 éve Szegeden raboskodó férfi, elmondása szerint 10 évig egyedül volt a zárkájában. Harmadik éve vannak többen, most épp öten. Elmondása szerint a börtönt megszokni három évébe került.⁸

A jogintézmény 12 éves fennállása alatt összesen 19 esetben mondták ki a tész-t a bíróságok. Egy elítélt esetében perújítás után a korábbi ítéletet 16 évre módosították, két fő pedig a végrehajtás során öngyilkosságot követett el. Így jelenleg 16-an töltik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket. Közülük egy fogvatartott a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben, míg 15 társa a Szegedi Fegyház és Börtönben került elhelyezésre.

A növekvő igény, illetve a büntetés-végrehajtást terhelő szükséglet nyomán 2004-ben megszületett a javaslat: „az ideiglenes tész-körlet a Szegedi Fegyház és Börtön Csillag körlet III. emelet 2. utcájában kerüljön kialakításra. A kivitelezés 2005. január 17-én kezdődött meg, [...] a körletrész átadására 2005. október 28-án került sor. Az elítéltek elhelyezése a körletrészen 2005. november 7-én kezdődött meg.”⁹ Jelenleg még nem küzd helyhiánnyal a részleg, de a jogintézmény sajátosságából kifolyólag szükségképpen növekvő létszámra még nem tudott felkészülni az intézet. A fogvatartottak is tartanak a létszám emelkedésétől:

„- Kivel van egy zárkában?

- A lehető legjobb társal, magammal. Sajnos lesz zárkatársam, de jobb egyedül.”¹⁰

A büntetés-végrehajtás tehát időlegesen felkészült a törvények módosításából rá háruló feladatra. Azonban 2007 szeptemberében új szakasza kezdődött a büntetés szabályozásának. Ekkor ugyanis felmerült annak a lehetősége az igazságügyi tárca bejelentése szerint, hogy a büntető törvénykönyv 2010-es módosításakor megszüntetik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést. Hazai jogtudósaink nagy része üdvözölte ezt az álláspontot, hiszen sokuk elítélte az addigra már nyolc évet megélt jogintézményt. Többek között a tész ellen foglal(t) állást Nagy Ferenc, Tóth Mihály, Lévai Miklós, Bán Tamás, Juhász Zoltán,¹¹ de a sort még hosszan lehetne folytatni. A fő érvek között elhangzott, hogy az emberi jogokba ütközik a jogintézmény fenntartása. „Megítélem szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés mint legsúlyosabb büntetési forma alkotmányszerűsége igazából és meggyőzően nem vonható kétségbe, de az alkotmányunkban alapvető emberi jogként biztosított emberi méltóság követelményével ellenkezik, ha az életfogytig tartó szabadságvesztésre elítéltet – személyiségének, magatartásának alakulására való tekintet nélkül – eleve kizárják a feltételes szabadon bocsátás lehetőségéből, így az ilyen elítéltet az eljárás, illetve a végrehajtás pusztá tárgyaként kezelik.”¹²

2008 végére már 12 fő töltötte tényleges életfogytig tartó büntetését Magyarországon. Ebben az évben a Legfőbb Ügyészség kérésére az Országos Kriminológiai Intézetben egy, az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték körében lefolytatott empirikus vizsgálat keretében a tész-ek helyzete is elemzésre került. Az akkor jogerősen elítélt 231 fő életfogytig tartó szabadságvesztés büntetését töltő fogvatartott közül 149-en válaszoltak a vizsgálatban

⁷ http://m.hvg.hu/napi_merites/20101113_első_életfogytig_tarto_itelet (2011. 11. 25.)

⁸ Az OKRI folyamatban lévő kutatásából.

⁹ MATOVICS Csaba: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. *Börtönügyi Szemle* 2 (2009) 101-102.

¹⁰ Az OKRI folyamatban lévő kutatásából.

¹¹ TÓTH Mihály: „Három csapás” szakmai szemmel – Kerekasztal beszélgetés a Btk. szigorításáról. <http://www.jogiforum.hu/hirek/23374> (2011. 11. 20.), LÉVAI Miklós „A tész és az emberi jogok” előadás a Miskolci Egyetemen, 2011. 10. 14., BÁN Tamás: A tényleges életfogytiglani büntetés és a nemzetközi emberi jogi egyezmények. *Fundamentum* 4 (1998) 119-127., JUHÁSZ Zoltán: Jog a reményhez. *Fundamentum* 2 (2005) 88-91.

¹² NAGY Ferenc: A hosszú tartamú szabadságvesztés büntetőjogi kérdéseiről. *Börtönügyi Szemle* 2 (2005) 18.

feltett kérdésekre, és mellettük tíz tész-es elítélt is kitöltötte ugyanazt a kérdőívet.¹³ A vizsgálat eredményei az igazságügyi tárca álláspontjával egyezően azt támasztották alá, hogy a végrehajtás oldaláról nézve hibás a jogerős ítéletben kimondani a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárását. Kriminológiai oldalról megközelítve, részben már a halálbüntetés eltörlésekor is megfogalmazott érvek kerültek kimondásra. Így azt állapította meg a vizsgálat, hogy a fogvatartotti, azaz az érintettek véleménye alapján sincs nagyobb visszatartó ereje ennek a büntetésnek, az elkövetés pillanatában nem gondol senki a következményekre, annak nincs visszatartó ereje.

„Utcavilágító lámpa fényében veszekedtünk. Amikor megtörtént, felkapcsoltam a világitást, és megijedtem. [...] Akkor az első pillanatban nem a rendőrségre, meg a büntetésre gondol az ember.”

„Valamiért benne van az emberben, hogy úgyse bukok meg. Valamiért nem gondoltam bele. Volt olyan, hogy durvább volt, és megúsztam.”¹⁴

A korábbi bejelentések, álláspontok, tanulmányok ellenére 2009-ben megerősítésre került a jogintézmény a büntető törvénykönyvben. Noha az Alkotmánybíróság elé három beadvány is került a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés alkotmányba ütközése okán, döntés a mai napig nem született. Noha az első kettő, ügyvédek által benyújtott dokumentumot már 2004-ben megkapta a taláros testület, később pedig a Magyar Helsinki Bizottság is csatlakozott a döntést sürgetők sorához. Hivatalosan 2010. február 14. óta vizsgálja az Alkotmánybíróság a tész alkotmányellenességét, az emberi szabadsághoz való jog sérelmére hivatkozva.

2011. április 15. napján megszületett az ország Alaptörvénye, ami alkotmányos szintre emelte a tész alkalmazásának lehetőségét 2012. január elsejétől. A 'Szabadság és felelősség' cím alatti IV. cikk foglalkozik az emberek szabadsághoz való jogával. A szakasz első mondata megegyezik az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3. cikkével, ami kimondja, hogy minden személynek joga van az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. A harmadik mondat – tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki – azonban a magyar közvélemény világos álláspontja, ezért került be a dokumentumba, ahogy a miniszterelnök 2011. március 28-án egy televízió-beszélgetésben fogalmazott.¹⁵

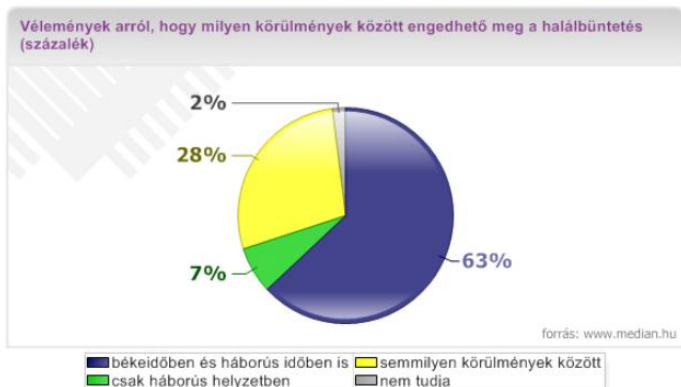
Nyolc millió embernek küldte ki a Kormány a kérdőívet az új alaptörvényről. 900 000 válasz érkezett vissza. A Kormány fontosnak érezte, hogy legyen világos álláspontja a közvéleménynek ebben a kérdésben. Véleményem szerint azonban nem lehet egy ilyen kettős (túl általános, de mégis szakspecifikus) kérdést feltenni („Vannak, akik azt javasolják, hogy Magyarország új alkotmánya tegye lehetővé a bíróságok számára a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés kiszabását a kiemelt súlyosságú bűncselekmények esetében. Ön mit gondol?”), vagy az abból érkező válaszokat érvényesként elfogadni. Hiszen az állampolgárok csak egyik oldalról kapnak információkat. A sajtó lehetőség szerint minél részletesebben és véresebben közli a bűncselekményekről szerzett, sokszor pontatlan információikat. A büntetés-végrehajtás által megfogalmazott büntetési célokról, a szervezetet terhelő anyagi és szervezeti nehézségekről, az emberi jogi elvárásokról, a büntetés ideje alatti fogvatartotti változásokról már nem kap tájékoztatást a megkérdezett. Emellett addig, amíg a problémán kívülállónak érzi magát, amíg csak általános „tudás” birtokában van, mindenki könnyebben hoz súlyos ítéletet.

¹³ ANTAL – NAGY – SOLT, 2008. passim.

¹⁴ Az OKRI folyamatban lévő kutatásából.

¹⁵ A Magyar Televízió Az Este című műsorában Nika György beszélgetett Orbán Viktorral. http://www.orbanviktor.hu/interju/az_uj_alkotmannyal_kapcsolatos_nemzeti_konzultacio_eredmenyeirol (2011. 11. 25.)

Ha hallgatnánk a közvélemény szavára, akkor a halálbüntetést is vissza kellene állítanunk. Ezt támasztja alá a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet felmérése, amit 2005. március 11-e és 15-e között készített az ország felnőtt népességét reprezentáló 1200 fő személyes megkérdezésével.¹⁶

¹⁶Az ábrák helye: <http://www.median.hu/galeria-popup.ivy?artid=e3583c93-03d9-438d-b7b3-638674b20ebb> &pos=1 (2011. 11. 25.)

Még az OKRI vizsgálatában megkérdezett, életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak 43 %-a is úgy nyilatkozott, hogy van olyan bűncselekmény, ami miatt meg kell fosztani valakit az életétől. Illetve 26 %-ban a halálbüntetést állítanák vissza a legsúlyosabb bűncselekmény elkövetőivel szemben.¹⁷

Vessünk egy pillantást arra, mi a tész-t ellenzők álláspontja.¹⁸ A legerősebb érv, amivel a Miniszterelnök Úr is számol, hogy a nemzetközi normákba ütközik a feltételes szabadság kizárásával elrendelt büntetés.¹⁹ Ezen belül is az embertelen büntetések kiszabásának tilalmába, illetve az emberi méltóság elvárásába. Emellett a tész visszavonhatatlanul kizárja a személyes szabadsághoz való jogot.

További, az egyes ország belügyeit érintő ellenérv a tész-szel szemben, hogy nagyon költséges a fenntartása. 2011-ben egy fogvatartott napi költsége Magyarországon 7672 Ft, egy tész-es vonatkozásában ez a duplájára rúg. Miért ennyivel magasabb? A jóval magasabb biztonsági kockázat többletráfordítást igényel az elítéltekkel való mindennapi foglalkozás során. Magasabb biztonsági elemekkel felszerelt környezetben élnek ezek a fogvatartottak, és (arányait tekintve) jóval több személy foglalkozik velük — a rendkívüli események nagyobb veszélye okán. Emellett a személyzetet gyakrabban kell cserélni is a különálló részlegen, mivel a nagyobb nyomás hatására hamarabb bekövetkezhet náluk a kiegész, ami külön veszélyforrást jelent.

Mind ezek után érdekes lehet, hogy az európai államok miképp szabályozzák a jogintézményt, mely országokban ismerik el a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés jogosságát alkotmányos szinten is. Egyedül Svájc rendelkezik alaptörvényében a kérdérről, azonban sokkal szélesebbre nyitja a kivételek lehetőségét hazánknál. Eleve csak a szexuális vagy erőszakos bűnelkövetőkkel szemben szabható ki a büntetés, és csak akkor, ha nagy a kockázata a visszaesésnek. Azonban esetükben is meg kell változtatni az ítéletet, ha új tudományos eredmények arra utalnak, hogy az eredményesen alkalmazott terápia miatt az elkövető már nem veszélyes a társadalomra. (123. a §)

¹⁷ ANTAL – NAGY – SOLT, 2008. 57.

¹⁸ A következő gondolatcsor megírásakor dr. Lévai Miklós „A tész és az emberi jogok” című előadására támaszkodtam. Az előadás a „A büntetőjog fejlődési tendenciái Európában és az Amerikai Egyesült Államokban” című, 2011. október 14. napján Miskolcon megrendezett konferencián hangzott el.

¹⁹ A Velencei Bizottság 2011. június 16-17. napján kelt, az új Alaptörvényről megfogalmazott véleményében külön hangot ad félelmének a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés alkotmányos szintre emelése miatt. [http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD\(2011\)016-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD(2011)016-e.pdf) (2011. 11. 25.)

Portugália ezzel szemben konkrétan megfogalmazza alkotmányában, hogy (30. cikk 1.) „nem lehet ítéleteket vagy szabadságvesztéssel vagy korlátozással járó biztonsági intézkedéseket hozni folyamatos jelleggel, korlátlan vagy meghatározatlan időtartammal.”

(Európán kívül a brazil alkotmány rendelkezik expressis verbis a tész kizárásáról 47. cikkében.) Európa többi állama nem alkotmányos, hanem csak törvényi szinten rendezi a kérdést.

Magyarország miért az alkotmányában tartotta fontosnak rendezni a kérdést? Erre a Miniszterelnök Úr nyilatkozatát idézem. „Ma alkotmányos lehetőség adódik a tényleges életfogytiglanra. Tehát ha ezt az alkotmányt elfogadjuk, senki sem mondhatja azt, hogy a tényleges életfogytiglan szemben áll az alkotmányosság valamelyik alapvető elvével, azzal összeegyeztethető. Ezt fogja kimondani majd az új alkotmány.”²⁰

Véleményem szerint azonban szabályozható lett volna/lenne ez a kérdés úgy is, hogy a nemzetközi elvárásoknak is megfeleljünk, és az állampolgárok biztonságérzete se csökkenjen. Ez pedig a tész fenntartása mellett csak úgy lenne megvalósítható, ha nem zárhatná ki ítéletében a bíróság a felülvizsgálat lehetőségét. Ez nemcsak a fogvatartottnak adná meg a reményt a szabadulásra, hanem az emberi jogok elveibe sem ütközne. Emellett a végrehajtási feltételek is könnyebbé válnának.

Végül pedig fontos azt is megemlíteni, milyen formában tartom megvalósíthatónak a tész-ről való döntést. Nyilvánvaló, hogy ugyanúgy téves lenne minden, jelenleg tényleges életfogytig tartó büntetését töltő elítéltet visszaengedni a társadalomba, mint ahogy hibás ennek lehetőségét egyhangúlag és véglegesen kizárni is. Ahelyett tehát, hogy az ítélkező bíróság megállapítja valakiről, hogy soha többé nem válik alkalmassá a társadalomba való visszatérésre, a személyes fejlődés lehetőségét biztosítva nyitva kellene hagyni a későbbi felülvizsgálat lehetőségét. „A mai megoldás helyett a törvénynek szigorítania kellene a feltételes szabadságra bocsátás kritérium-rendszerét. Ki kellene mondania, hogy az életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt csak akkor bocsátható feltételes szabadságra, ha a bíróság arra a meggyőződésre jut, hogy ez nem jelentene ésszerűtlen kockázatot a közösség számára.”²¹ És hogy milyen formában? A jelenlegi büntetési rendszerhez alkalmazkodva, a legsúlyosabb büntetésüket töltő elítéltek szabadságvesztési idejének kitöltése után egy bírói testület dönthetne arról, hogy a végrehajtás (hatályos szabályok szerinti 30 éve) alatt tanúsított magatartás alapján feltehető-e a fogvatartottról, hogy a későbbiekben nem jelent veszélyt a társadalomra. „[...] a bíróságnak minden esetben szakvéleményeket kellene beszereznie az elítélt személyiségéből a közösségre származó veszély mértékéről. A bíróság döntése ellen az elítélt és az ügyész is jogorvoslattal élhetne. A feltételes szabadságra bocsátást elutasító bírói döntés esetén a bíróság határozna meg azt a legkorábbi időpontot, amikor hivatalból, vagy az elítélt kérelmére ismét megvizsgálja a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét.”²² Fontos hangsúlyozni, hogy a kérdésről egy bírói testületnek kellene a döntést meghoznia, éppúgy, ahogy a jogerős ítélet kimondásáról is testület dönt (szemben a végrehajtási bíró egy személyes döntésével).

Összegzés

Azt gondolom, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés csak jelenlegi kereteinek tágításával, a felülvizsgálat lehetőségének fenntartásával válhat egy modern, a nemzetközi elvárásoknak is megfelelő jogintézménnyé. És amint ezt a kívánt formát el tud-

²⁰ Az Este című műsorban elhangzott miniszterelnöki nyilatkozat. (lásd: 15. lábjegyzet)

²¹ BÁN Tamás: A tényleges életfogytiglani büntetés és a nemzetközi emberi jogi egyezmények. *Fundamentum* 4 (1998) 126-127.

²² BÁN, 1998. 127.

ja érne, már az sem lesz olyan releváns kérdés, hogy alkotmányos-, vagy alacsonyabb jogforrási szinten kerül-e szabályozásra.

SZILVIA ANTAL
Life Imprisonment Without Parole
(Summary)

In Hungary, (there) it is possible to sentence an adult offender for life without parole. It is not a new institution in our law. From 1993 it is a potential penalty for offenders, who were sentenced to life sentence before, and the second sentence is a life sentence, too. It was the first time when the court could determine the impossibility of parole. From 1993 till 1999, there was nobody in prison without any prospect of release. In 1998, the penal code was changed, and from this time on, more and more crimes' penalty was life sentence. To our days, the court meted out this penalty 19 times.

The change from 1 January 2012 is that the Constitution admits the equity of life sentences without parole. The Constitutional Court cannot examine from now these paragraphs with the European human rights standards. More to this, there is harder to change the rules of the Constitution than the criminal code. Some international organizations (i.e. European Commission for Democracy through Law) reflect fear from this paragraph.

I expect that the Government will see that the safety of people won't reduce if we don't curtail the offenders with the hope of release.